

3. ÜNİTE: İNSANLAR, YERLER ve ÇEVRELER

HARİTAYI TANIYORUM (3.ünite 1.kazanım)

Harita: Yeryüzünün tamamını veya bir kısmının belli oranda küçültülerek kağıda çizilmesidir.

Harita İşaretleri (Lejant): Haritaların sağ alt köşesinde renklerin hangi yükselti ve derinlikleri gösterdiğini belirten işaretlere lejant denir.

Fiziki Harita: Herhangi bir yerin dağlarını, ovalarını, platolarını, akarsularını gösteren haritalardır.

Ölçek: Haritalardaki küçültme oranına denir. Gerçek uzunlukları haritaya aktaramayacağımız için belli oranda küçültme yapılır.

Yüzey Şekilleri İle İlgili Kavramlar:

Dağ: Çevresine göre yüksekte kalan, tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekillerine dağ denir

Doruk: Dağların en yüksek yerlerine doruk denir.

Plato (Yayla): Akarsular tarafından yarılmış yüksek ve geniş düzlüklere plato (yayla) denir.

Vadi: Akarsuların yataklarını derinleştirerek oluşturduğu "U" veya "V" şeklindeki uzun oluklara vadi denir.

Ova: Çevresine göre alçakta olan geniş düzlüklere ova denir.

Deniz: Okyanusların karaların içlerine doğru girmiş kollarına deniz denir.

Göl: Karalar üzerindeki dört tarafı kapalı çukurlardaki su birikintilerine göl denir.

Ada: Dört tarafı sularla çevrili kara parçasına ada denir.

Not: Karadeniz ve Akdeniz Bölgesi'nde dağlar kıyıya paralel; Ege Bölgesi'nde kıyıya dik uzanır.

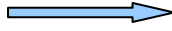

Yükseltisi en az olan bölge Marmara; En fazla olan bölge Doğu Anadolu'dur.

Fiziki Haritada Renkler:

Fiziki haritada yükseltiler renkle gösterilir. Yükseltiler yeşilden kahverengiye doğru gösterilir.

Derinlikler mavi ve mavinin tonları ile gösterilir.

0- 500 metre		yeşil ve tonları
500- 1500 metre		sarı ve tonları
1500 metre üzeri		kahverengi ve tonları ile gösterilir.

0- 200 metre		açık mavi (derinlikler)
200- 500 metre		mavi
500 metre üstü		koyu mavi ile gösterilir.

İKLİM ve YAŞAMIM (3.ünite 2.kazanım)

İklim ve Türkiye'nin İklim Özellikleri

İklim : İklim bir yerde uzun yıllar boyunca gözlenen hava olaylarına iklim denir.

Hava durumu: Belli bir yerdeki kısa süre içinde yaşanan hava olaylarıdır.

BİLGİ NOTU: İklim ve hava durumu ile ilgili bilgi veren kuruluş Meteoroloji Genel Müdürlüğüdür.(MGM)

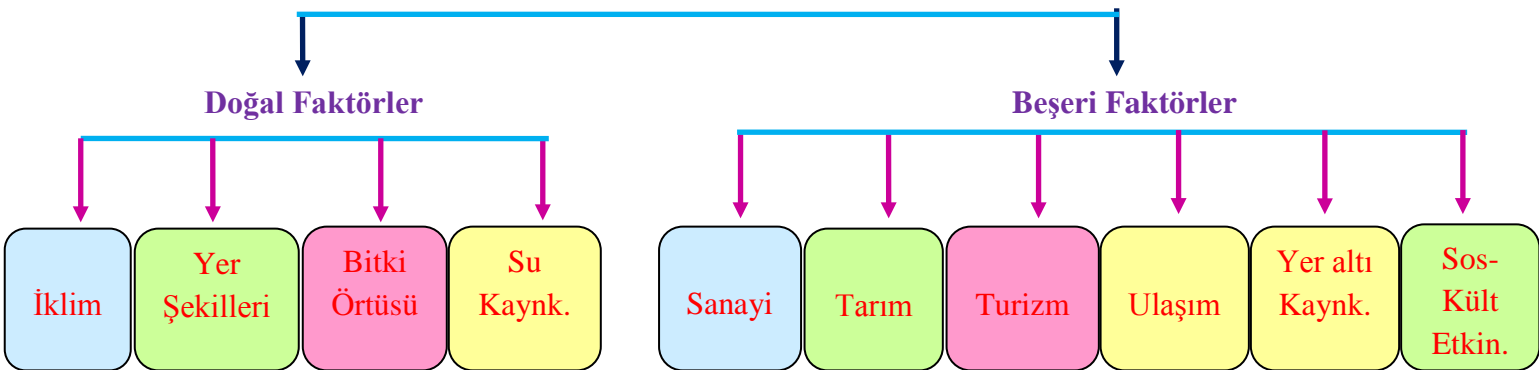
Ülkemizde yükselti, denize yakınlık, rüzgarlar gibi etkenler farklı iklim tiplerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Türkiye'deki İklim Tipleri ve Özellikleri

İklim Adı	Özellikleri	Görüldüğü Bölgeler	Ev Tipleri
Karadeniz İklimi	--- Yaz mevsimi sıcak olmaz, kışlar ılık geçer. --- Her mevsim yağışlıdır. --- En fazla yağış sonbaharda görülür. --- Çay, fındık, mısır ve kivi gibi ürünler yetiştirilir. --- Bitki örtüsü ormandır.	Karadeniz ve Marmara'nın kuzey kıyıları	Evler ahşap (ağaç) 'tan yapılır. Bitki örtüsünün orman olması ev tipini belirlemiştir.
Akdeniz İklimi	--- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağmur yağışlıdır. --- Don olayı görülmez. --- Seracılık faaliyetleri yapılır. --- Pamuk, yer fıstığı, mısır ve zeytin yetiştirilir. --- Bitki örtüsü makidir (kısa bodur bitki). --- Turuncgillerin üretimi için elverişlidir. --- Yaz mevsiminin uzun sürmesi yaz turizminin gelişimini sağlamıştır.	Akdeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, Marmara Denizi ve çevresi	Evler taştan yapılır. Kışın havalar ılık olduğundan ısınma önemli bir problem değildir. Yazın ise taş evlerin içi serin olur.
Karasal İklim	--- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. --- Don olayı çok görülür. --- En fazla yağış ilkbahardadır. --- Buğday, arpa, çavdar, yulaf, mercimek, nohut, şeker pancarı, elma, armut, haşhaş yetiştirilir. --- Bitki örtüsü bozkırdır	İç Anadolu Doğu Anadolu Güneydoğu Anadolu	Evler kerpiçten yapılır. Bu malzemeler hava sıcakken evin serin, soğukken sıcak olmasını sağlar.

NEREDE YAŞANIR? (3.ünite 3.kazanım)

Bir yerde yaşayan insan sayısı, o yerin nüfusunu belirler. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de nüfus dağılımı eşit değildir. **Nüfusun Dağılımını Etkileyen Faktörler**

İklimin İnsan Yaşantısına Etkileri:

- 1- Yerleşme:** İnsanlar soğuk ya da aşırı sıcak yerlere yerleşmez. Verimli araziler, sanayi faaliyetleri, su kaynakları ve yeraltı kaynaklarının bol olduğu yerlerde yerleşme sıklığıdır.
- 2- Ekonomik Faaliyetler:** Yaz sıcaklığının ve güneşlenme süresinin fazla olması nedeniyle Akdeniz'de Turizm gelişmiştir.
- 3- Tarım Ürünleri ve Faaliyetler:** Akdeniz Bölgesi'nde seracılık yapılırken Karadeniz Bölgesi'nde çay yetiştirilir.
- 4- Mesken (ev) Biçimleri:** Akdeniz Bölgesi'nde taştan; İç Anadolu'da kerpiçten; Karadeniz Bölgesi'nde ahşaptan evler yapılır.
- 5- Giyim Şekilleri:** Akdeniz'de kısa kollu açık renkli elbiseler giyilirken Doğu Anadolu'da uzun ve kalın giyecekler tercih edilir.

AFETLER ve ÇEVRE SORUNLARI (3.ünite 4.kazanım)

Afet: Doğada meydana gelen ve yıkımlara sebep olan hızlı değişimlere afet denir.

Doğal Afet Çeşitleri:

1- Deprem: Yer kabuğundaki aniden oluşan sarsıntı ve titreşimlere deprem denir. Deprem ülkemizde **en fazla can ve mal kaybına neden olan doğal afettir.**

Depremde en riskli bölgeler: Marmara, Doğu Anadolu ve Ege Bölgeleridir.

En az riskli bölgeler: Konya, Aksaray, Karaman

Depremi Zararını Azaltmak İçin Yapılacaklar:

- 1- Binalar fay hatları ve yumuşak zeminlere yapılmamalıdır.
- 2- Bina yapımında kaliteli malzeme kullanılmalıdır.
- 3- Deprem konusunda insanlar bilinçlendirilmelidir.
- 4- Evimizdeki eşyalar sabitlenmelidir.
- 5- Deprem bölgesinde çok katlı binalar yapılmamalıdır.

2- Sel: Yağışlar sonrasında ortaya çıkan büyük su baskınlarına sel denir. **Sel en çok** yağışın bol olduğu **Karadeniz**, ve şehirleşmenin olduğu **Marmara Bölgelerinde görülür.**

3- Heyelan (toprak kayması): Taş, toprak ve kayaların eğimli arazilerde kayarak yer değiştirmesine heyelan denir. **Heyelan en çok Karadeniz Bölgesi'nde görülür.**

4- Çığ: Dağ'ın yüksek yerindeki büyük kar kütlelerinin koparak yuvarlanmasına çığ denir. **Çığ en çok Doğu Anadolu Bölgesi'nde görülür.**

5- Erozyon (toprak aşınması): Su ve rüzgarın etkisiyle toprağın aşınması ve taşınmasına erozyon denir. Ülkemizde **erozyon** yoğun olarak **İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da** görülmektedir.

Erozyonu Önlemek İçin Yapılacaklar:

- 1- Ağaçlandırma çalışmaları yapılmalı.
- 2- Eğimli arazilerde teraslandırma (seki) yapılmalı.
- 3- Tarlalar eğim doğrultusunda sürülmemeli.
- 4- Halkı eğitmeli ve bilinçlendirilmeli.

6- Yangın: Doğal ya da beşeri nedenlerden dolayı ormanların veya binaların yansımaya yangın denir. **Yangın en fazla Akdeniz ve Ege bölgelerinde görülür.**

Doğal Ortam Ve Afetler:

Çevre Kirliliği: Canlıların sağlığını etkileyen, çevredeki maddelere zarar veren, niteliklerini bozan, yabancı maddelerin hava, su ve toprağa karışmasına çevre kirliliği denir.

Toprak Hava Ve Su Kirliliğinin Nedenleri:

1- Plastikler 2- Fabrika ve evlerden çıkan zehirli gazlar 3- Araba egzozlarından çıkan zehirli gazlar 4- Petrol atıkları 5- Kanalizasyon atıkları 6- Doğal afetler 7- Gübre ve zirai ilaçlar

Çevre Kirliliğini Önlemek İçin Yapılması Gerekenler:

- 1- Çöpleri çöp kutusuna atmalıyız.
- 2- Ağaçlar ekmeli, çiçek dikmeliyiz.
- 3- Cam, plastik, kağıt gibi atıkları ayrı ayrı torbalara koyarak geri dönüşümünü sağlamalıyız.
- 4- Fabrika bacalarına filtre takılmasının sağlamalıyız.
- 5- Toplu taşıma araçlarını tercih etmeliyiz.

AFETLERİN İNSAN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ (3.ünite 5.kazanım)

Doğal afetlerin insan üzerindeki etkileri

Ülkemizde can ve mal kayıplarına yol açan doğal afetler meydana gelir. Deprem, sel, çığ gibi afetleri engellemek mümkün olmasa da gerekli tedbirler alınarak bu afetlerin yıkıcı etkileri azaltılabilir. Bu doğal afetler toplumsal hayatta derin izler bırakır.

Afetlerden sonra milletimiz büyük bir dayanışma gösterir. Afete maruz kalmış insanların ilk önce barınma, gıda, giyim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve halkımız elbirliğiyle yaraları sarar. **Ülkemizdeki insanlar 17 Ağustos 1999'da meydana gelen Marmara Depreminde gerekli duyarlılığı göstermiştir.**